

Головенко Р.А.
магістр
Васильєва О.О.
доктор економічних наук, професор
Національний університет «Запорізька політехніка»
м. Запоріжжя, Україна

ТРАНСПРОФЕСІОНАЛІЗМ ЯК ЯКІСНО НОВА КВАЛІФІКАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Сьогодні світова наукова думка активно підкреслює той факт, що для ефективного новаторського вирішення проблем постіндустріального суспільства необхідно розвивати нову форму професіоналізму - транспрофесіоналізм. Необхідність її виникнення, як відзначають Дж. Раско [1], Г. Барр [2], М. Хорсборо [3] та інші, обумовлена самою логікою розвитку постіндустріального суспільства: швидкою зміною технологічних укладів, інтенсивним розвитком інформації.

З кожним роком потреба в транспрофесіоналах зростає, оскільки від них залежить інноваційний і, як наслідок, економічний прогрес держави.

Велика кількість статей сьогодні присвячена вивченню міжпрофесійного, багато професійного та транспрофесійного навчання. З точки зору М. Хорсборо, міжпрофесійне (як і багато професійне) навчання повинно будуватися на наступних принципах:

- вивчення особливостей суміжних професій;
- розуміння і бачення фахівцями різних професій загальних професійних цілей і внесок кожної професії в кінцевий результат;
- розвиток навичок роботи в команді, ефективної комунікації;
- розуміння своєї професійної ролі, а також ролей представників інших професій [3].

На сьогоднішній день немає єдиного розуміння поняття «транспрофесіоналізм» та «професійна мобільність» у вітчизняній науці. Наприклад, В. Куйбіда [4, с. 7], один з основоположників теорії професійної мобільності визначає її так: «професійна мобільність визначається динамізмом мотиваційних, розумових та ідентифікаційних процесів, тобто розвиненістю внутрішніх механізмів особистості, як: сформованість ключових загальнопрофесійних компетенцій; рівень самореалізації особистості у професійній сфері; вплив особистості на ціннісну сферу та професійне середовище тощо. Вона також розглядається як горизонтальна та вертикальна мобільності. Під горизонтальною професійною мобільністю слід розуміти перехід індивіда з однієї професійної групи в іншу, що розташована на тому ж рівні в плані оплати праці й престижності професії, тобто переміщення фахівця без якісної зміни професії і кваліфікації. Під вертикальною професійною мобільністю мається на увазі переміщення індивіда з одного професійного прошарку в інший». Професіоналізм має на увазі готовність і здатність фахівця

формувати поліпрофесійні колективи і ефективно працювати в них для вирішення ряду складних завдань, пов'язаних зі спільною діяльністю.

Транспрофесіоналізм виходить за рамки однієї професії, збагачуючи її знаннями, технологіями, пов'язаними з іншими видами професійної діяльності, розвиваючи нові ключові компетенції, які дозволяють знаходити складні та унікальні рішення на основі міждисциплінарного синтезу знань і міжпрофесійного спілкування.

Сутність та зміст поняття «транспрофесіоналізм» виражається в оволодінні такими багатовимірними компетенціями, що мають інтегративну природу: багатофункціональність, багатозадачність, віртуальна мобільність, синергійність [5, с. 93]. Транспрофесіоналізм у розумінні Е. Зеєра, – це вихід за межі однієї професії, збагачення її знаннями, технологіями, що належать до інших видів професійної діяльності, розвиток нових компетенцій, що уможливлюють знаходження комплексних та унікальних рішень на основі трансдисциплінарного синтезу знань і міжпрофесійних комунікацій [6].

Можна виділити ряд наступних транспрофесійних компетенцій: вузька спеціалізація в тій чи іншій професії, здатність до міжпрофесійного спілкування і трансдисциплінарного синтезу знань, орієнтація на поєднання фундаментальних досліджень з практичним вирішенням проблем, вміння працювати в команді, постійний розвиток і самовдосконалення, доступ до транспрофесійних і професійних мереж.

Транспрофесіонал – це фахівець, який демонструє такі компетенції: цілісне, трансдисциплінарне бачення світу та його проблем, системне, глобальне, проєктивне, дивергентне мислення, комунікативна компетентність, антиципація як здатність розуміти, передбачати ситуації та самостійно приймати правильне рішення, особистісна активність та захоплення, самоосвіта та самоорганізація, практикоорієнтованість, рефлексія, рухливість психіки та інтелекту, семіотична компетентність.

Резюмуючи вищесказане, можна зробити висновок, що транспрофесіонал в розумінні вітчизняних вчених - це фахівець, який може вийти за межі своєї професійної спеціалізації, володіє навичками трансдисциплінарного синтезу знань, здатний мислити глобально і діяти локально для вирішення конкретної проблеми. Володіє здатністю працювати в команді, характеризується гнучкістю і мобільністю, що включає професійну, особистісну і професійну діяльність, прагненням до саморозвитку, здатний ефективно працювати в ситуаціях невизначеності і нестандартних ситуаціях.

Трансфесії мають трансдисциплінарну структуру, мають універсальну кваліфікаційну характеристику, завдяки використанню конвергентних технологій з різних сфер професійної діяльності. Тематичним ядром трансфесій є трансфесіоналізм - здатність виконувати широкий спектр спеціалізованих видів діяльності. На думку І. Доннікової та Н. Кривцової «трансфесіонал – це особливий тип творчої особистості, здатної до авто-еко-організації, що володіє умінням виборчої, неконфліктної комунікації зі світом за збереження стійкості індивідуального розвитку. В контексті проблеми створювального знання трансфесіоналізм слід розглядати як необхідну якість сучасної людини, здатної

інтегрувати, з'єднувати, узгоджувати різноманітні соціокультурні практики через складне, критичне мислення» [7, с. 37].

Залежно від ступеня збіжності діяльності в професії виділяють дві взаємозалежні форми професіоналізації суб'єктів праці:

- трансфесіоналізм - якісна характеристика фахівця, що відображає його готовність і здатність до освоєння і виконання діяльності (дії) у функціонально подібних професіях, які мають спільні предмети праці;

- транспрофесіоналізм - це невід'ємна якість фахівця, що характеризує здатність освоювати і виконувати діяльність різних видів і груп професій.

Таким чином, новий технологічний уклад, інтелектуальні ресурси і технології народжують нову людину в цифрову епоху, і сьогодні існує потреба в тих, хто може замінити трьох-чотирьох фахівців у своїй професійній діяльності або навіть цілий структурний підрозділ. В даний час саме мобільні фахівці готові і здатні працювати в нових технологічних умовах. Соціально-технологічні перетворення породжують процес трансформації професій, необхідність формування транспрофесіоналізму, якісно нової кваліфікаційної характеристики зацікавлених сторін. Фахівці, орієнтовані на розвиток базових метакомпетенцій, поки що створюють невелику когорту «транспрофесіоналів». Їх кваліфікація базується на розвитку метапрофесійних компетенцій, що дозволяють знаходити складні та унікальні рішення на основі міждисциплінарного синтезу знань та міжпрофесійної комунікації.

Література:

1. Racko G., Oborn E., Barrett M. Developing collaborative professionalism: an investigation of status differentiation in academic organizations in knowledge transfer partnerships. *The International Journal of Human Resource Management*. 2017. P. 1-22.
2. Barr H. Interprofessional education. New York; London: John Wiley & Sons, 2018. 47 p.
3. Horsburgh M., Lamdin R., Williamson E. Multiprofessional learning: the attitudes of medical, nursing and pharmacy students to shared learning. *Blackwell Science Ltd MEDICAL EDUCATION*. 2018. № 35 (9). P. 876-883.
4. Куйбіда В. С. Професійна мобільність та проблеми професіоналізації персоналу публічного управління : монографія / В. С. Куйбіда, І. В. Шпекторенко. Київ : НАДУ, 2018. 256 с.
5. Вишківська В., Голікова О., Козлов Є. Соціально-культурна обумовленість та педагогічний потенціал реалізації персоналізованого навчання в умовах цифровізації освіти. *Молодь і ринок*. 2023. № 4(212). С. 89-94.
6. Zeer E. F., Streltsov A. V. Technological Platform for Realization of Students' Individual Educational Trajectories in a Vocational School. *IEJME Mathematics Education*. 2016. № 11 (7). P. 2639-2650.
7. Доннікова І., Кривцова Н. Створювальне знання в мультидисциплінарному освітньому контексті. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2019. Випуск 26, С. 32-39.